

МАТИЦА СРПСКА
Одељење за књижевност и језик

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК — БЕОГРАД

ЛЕКСИКОГРАФИЈА И ЛЕКСИКОЛОГИЈА

ЗБОРНИК РАДОВА

НОВИ САД—БЕОГРАД
1984

Егон Фекете
(Београд)

ДИЛЕМЕ ОКО УТВРЂИВАЊА ЛЕКСИЧКИХ ФОРМИ НЕКИХ ТИПОВА СРПСКОХРВАТСКИХ ПРИДЕВСКИХ ИЗВЕДЕНИЦА

Проблем који желим бар унеколико да прикажем тиче се (1) ОБЛИКА придевских речи у позицији речничке одреднице (натукнице) оних придева који могу, морфолошки, имати двојака суфиксална образовања: с морфемом *-и* односно *-о*, типа: *акусџичан/-чни*, *народан/-дни*, *злаџан/-џни*, *жиџан/-џни* и сл. и (2) ЗНАЧЕЊА која проистичу из дистинкције ових двеју придевских форми — с обзиром на то да у том погледу не само различити рачници у обради ових придева неједнако поступају, већ се колебања у третману и облика и значења једне или друге форме запажа и у оквиру једних те истих речника. Одмах желим да напоменем да — проблем уопште није нов и незапажен¹, већ да, напротив, у стручној и научној литератури одавно побуђује посебну пажњу, било у вези с појединим случајевима, било у вези са појавом у склопу система. При томе се проблем проширује и на питање: који придеви што долазе у обзир одиста могу имати двојаке морфолошке деривате ове врсте, те у којој се мери оваква образовања преплићу с другим категоријама речи, с таквима као што су, рецимо, трпни придев или пасивни партиципи.

Ако се упореде резултати теоријских истраживања са стањем у нашим речницима, чак и најновијим, запазиће се двоје: 1. лексикографска пракса као да не прати и не примењује у довољно систематској мери теоријска решења и 2. лексикографска пракса сукобљава се са случајевима који захтевају накнадна теоријска осветљавања. Резултат је најчешће — одсуство системског приступа и обраде оваквих типова придева, спорадична решења и неједнакости чак и у оним приликама када би се то могло избећи.

Илустрације ради, прегледао сам најпре део секције придева изведених суфиксима *-н/-ни* у Матешиевом а *tergo* речнику,² дакле скупину придева најтипичнијих за проблем о којем говорим, у речнику чији корпус представља

¹ Бабић С., *Суфиксална њворба у савременом хрвајском или српском књижевном језику*, Рад ЈАЗУ 344, Загреб 1966, стр. 63—256. Аутор даје и преглед стања по речницима и списак релевантне литературе Исп. и Фекете Е., *Облик, значење и употреба одређеној и неодређеној њридевској вида у српскохрвајском језику*, ЈФ 28, св. 1—2, стр. 321—386 и ЈФ 29, св. 3—4, стр. 339—522.

² Matešić J., *Rückläufiges Wörterbuch des Serbokroatischen*, Wiesbaden, 1965—1967.

слику лексика наших најрепрезентативнијих вокабулара сд Вуковог Рјечника до правописног из 1960. године. Из овог прегледа може се лако запазити троје: 1. Матешихев речник (тј. речници које је Матеших узео у обзир) садржи неупоредиво већи број придевских форми са нултом морфемом у на-тукници; 2. извесни придеви, исти или једнаких морфолошко-семантичких типова, имају заступљене обе форме, и дужу и краћу и 3. неки се јављају само с обликом тзв. неодређеног придевског вида (с нултом морфемом у ном. синг. м.р.) или само у облику тзв. одређеног придевског вида (с -и морфемом у ном. синг. м.р.). Тако, на пример, из Матешихевог речника произлази да су (1.) следећи придеви у ексцерпираним речницима увек само у *краћој* верзији: *кривичан, бежичан, њојојичан, једнојичан, шројичан, (без)узрочан, њројичан, слочан, далекоисточан, јуоисточан, сјевероисточан* (али само: *источни*), (*не*)*научан, вјеронаучан, желучан, дволучан* (али: *лучан* и *лучни*), *ручан* (али зато: *заручан* и *-чни*), *чејве(ро)роручан, шроручан, власиоручан* (али зато: *једноручан* и *-чни, дворучан* и *-чни*), (*бе*)*звучан, свемојћан, јујозајадан, сјеверозајадан* (али само: *зајадни*), (*из*)*ванредан, њрекоредан, једноредан, дворедан, чејвороредан, њшоредан* (али само: *њворедни*), *бактерицидан* (али само: *инсектицидни*), *алкалоидан* (али само: *колоидни, целулоидни*), *анероидан* (али само: *ромбоидни*), *мајичан, дијломиран* итд., дакле — искључиво краћи облик чак и тамо где бисмо, већ и на основу самог језичког осећања очекивали управо дуже форме (као код: *јујозајадни, бактерицидни* и сл.)³

С друге стране, могао би се из Матешиха навести подужи списак придева забележених само с дужом формом (-и морфемом) у номиналном облику адјектива. Такви су: *ђјесечни, колчани, шолчани, њрамчани* (али само: *чамчани, денчани, њрвојенчани* (али двојако: *јенчан* и *-чани*, а само: *невјенчан*), *њринчани, задњо-њредњонейчани* (али бинарно: *нейчан* и *-чани*), *ишичани* (али: *конојчан* /-ни, *јујичан* /-ни), *железни, уљани, рани, њушчани* (али само: *стиројојушчани*), *ребрани, изабрани, језиранни, армиранни* (али двојако: *јумиран* /-ни), *јомиловани, мнојојошишовани* (али само: *ишован, нейошишован*, а двојако: *јошишован* /-ни и *њрейошишован* /-ни), *њакозвани* (али само: *самозван* (*не*)*јозван, (не)јозван*), *ждрѣбни, амѣбни, њојребни, ујојребни* (али само: (*не*)*јојребан, бесјојребан*), *најѣбни* (али само: *ѣбни*), *мирнодобни* (али само: *малодобан*), *сеобни, (међу)зјлобни, робни, зајробни, надјробни, скробни, ујиробни, собни* (али: *дво-шро-чејворо-јѣтособан*), *зобни, адвербни, њробни, кубни, њалубни, њрубни, рубни, зубни уснезубни* (али само: *надзубан*), *стиомачни, желудачни* (али и: *желудачан*), *њалчани, шројојалчани, дванаѣстјојалчани, кључњачни, брачни* (али: *не-всн- дво-брачан*), *крачни* (али: *истјокрачан*), *шрачни* (али: *широко-, уско-, једно-, двѣшрачан*), *свѣшчани, њљувачни, нарјечни, ријечни, њлавосјечни* (али: *дрвосјечан*), *мјесечни* (али: *јолумјесечан*), *библиоѣечни, карѣоѣечни, уљоводонични* (али: *алкаличан, њличан*), *куљични, вљични, уљични, карљични, седмични* (али: *јолуседмичан*), *ѣранични* (али: *јо-, бесјраничан*), *стиранични, међустиранични* (али: *разно-, истјо-стираничан*), *наднични, лубенични, реченични* (али: *именичан, јолуименичан*), *воденични, мјенични, зјенични, кољенични* (али: *јојкољеничан*), *чињенични,*

³ Исто запажа Бабић С. и за Рјечник ЈАЗУ: „У АР придеви са суфиксом *-ни* дани [су] претежно под одредницом са *-(а)н*, нпр. *говоран, грађеван, граничан, испитан, исплатан, исповиједан, источан, истражан, плућан, пробаван...* премда су за наш језички осећај необични, а вјеројатно и за језички осећај обрађивача“³, па додаје: „Они су и придеве који су у В [Вуковом Рј.] забиљежени само са *-ни* уносили под *-(а)н*, нпр. *гробан, јужан, крушан, кућан, пљеван, погрѣбан, причѣстан, ратан*, иако је добро познато, што је за обрађиваче... значно Вуков ауторитет, н. д. исто, 157.

јединични, клинични, јајнични, водонични, (ван)мајџерични, крунични, жистарични, шџерични, чашични, мишићни, међумишићни, ивични (али: *џро-/двоивичан*), љивични, живични, џокожични, очни, џодочни (али и *џодочан*), скочни (али: *одскочан, џоскочан*), сљепоочни, ојочни (али: *џолоуџочан*), јабучни, кључни, закључни, зрачни (али и *зрачан*), *џрољећни, џећни, мишићни, божјићни, џмоћни* (али и *џмоћан, свемоћан* итд.), ноћни, синоћни, даноноћни, џоноћни, воћни, кућни, бриадни, раскладни, џокладни, чоколадни, *џроменадни, зайадни, џријадни, ош-џадни, радни* (поред: *радан*), *естџадни, фасадни, ојсадни, абецедни* (али: и *абецедан*), *сус(ј)едни, ојледни, џорједни, једноредни* (и: *једноредан*), *расјоредни, изванредни* (и: *изванредан*), *џривредни, разредни, шџедни, карбидни, инсекџицидни, џеноцидни, џланеџоидни* итд.

Овакво стање ствари указује на следеће:

1. Извесна skupина придева има (може да има) облике и тзв. неодређеног придевског вида, дакле облике се -*џ* морфемом у ном. синг. м. р. (односно: -но, -на, -но) и облике тзв. одређеног придевског вида, дакле облике са -и морфемом (односно: -ни, -на, -но) у истој позицији, као: *дволичан/-чни, сџрчан/-чни, безвучан/-чни* итд. (са морфолошким индикатором само у номинативу и њему једнаком акузативу синг. м. р.).

2. Другу skupину придева, међутим, чине они који немају (не могу да имају) краћи облик са нултом морфемом, већ се редовно остварују суфиксом (-на, но); као: *џробни, кубни, зубни, џрубни, божјићни, ноћни, кућни, возни* итд.⁴

За лексикографе-практичаре се у таквој ситуацији неизбежно намеће питање: којим се критеријумима руководити при утврђивању облика одреднице (мисли се, пре свега, мушкога рода). Стање ствари не само у старијим већ и у најновијим нашим вокабуларима као да указује на то да обрађивачи у том погледу нису изградили јасан и доследан критеријум, чак ни у оним случајевима који, с теоријског становишта, нису проблематични. Решење проблема, бар начелно, лежи пак у двојем: 1. у чињеници о којој лексикографи као да нису увек довољно свесни — да се ту не ради о облицима придевског вида (одређеног и неодређеног), већ о двема морфолошким дистинктивним вредностима и 2. да таква морфолошка опозиција одн. деривација има у великом броју случајева свој изразити семантички аспект (што, у ствари, и јесте оно основно на што бисмо овим радом желели да упозоримо). Отуда, када нам се у лексикографској грађи појаве форме као: *цивилан џривредан, државан райшан* и сл. искрсава и питање: 1. постоје ли уопште такви облици (или треба претпоставити само: *цивилни, џривредни, државни, райни*, па тако то дати и у натукници) и 2. ако постоје (или могу да постоје), треба ли их третирати као морфолошки дериват обичније форме са -ни морфемом или у (евентуалној) двострукости форме видети и диференцираност, посебност на семантичком плану. Још конкретније речено: да ли у речнику регистровати у оквиру натукнице једну форму (обично краћу) са шематском напоменом типа „само одр.“, „обично одр.“, „најчешће у одр. виду“ и сл. (као што се то обично данас чини) или обрнуто (устројити дужи облик у натукници са напоменама о могућностима „ређе“ или сл. употребе краће форме) или, пак, придеве приказати као две аутономне натукнице, на месту где по алфабетском реду при-

⁴ Посебну skupину представљају придеви који се редовно остварују само -*џ* морфемом, такви као: *склон, сџреман, волан* и сл., али они, дакако, не представљају лексикографски проблем, јер је њихова „једновидност“ редовна.

падају? Да је овакво питање на месту потврдићемо примерима из наших речника, пре свега из РСА⁵ и РМС⁶ служићи се, дакако, само системом случајног узорка. А одговор на то питање биће утолико важнији уколико га доведемо у везу и са начином на који се у тим речницима преидеви ове категорије дефинишу.

Прегледавши првих тринаестак приедва с суфиксом *-но/-ни* у оквиру слова А у два поменута речника, запазили смо следеће: у питању су придеви изведени од именица страног порекла; само четири придева обрађена су у оба речника на исти начин: са суфиксом *-ни* и дефинисани као односни придеви (типском дефиницијом „који се односи на. . .”, „који је у вези са. . .”) и то: *абецедарни, азбучни, акордни и акредитивни* (за њих, дакле, није регистрована краћа форма); осим ових РСА с дужим обликом регистровао је и следеће придеве: *абдоминални, алвеоларни, алкохолчни, артеријални*; исте ове придеве РМС даје искључиво у краћем облику: *абдоминалан, алвеоларан, алкохолчан, артеријалан*, иако су у оба речника дефиниције углавном „односне”; обрнуто: у РСА придеви *авангардан, авизан* (с краћом формом) у РМС регистровани су само као *авангјрдни, авизни* (с дужом формом), али и са диференцираном семантиком: у оба речника осим односног значења показано је и фигуративно — „предводнички”, „напредан” (што је сасвим другог ранга), док се *авизан* и *авизни* у два речника третирају као различите лексеме.

Да погледамо још неке индикативне случајеве. Према Матешиевом материјалу имамо и *бројан* (уз сложенице са: *мало-, много-, једно-, без-, неизгд.*) и *бројни*. РМС их приказује као две посебне одреднице (*бројан* и *бројни*), а РСА као једну (*бројан*) с тим што уз право значење стоји напомена: „само одр. вид”. Матешић има и *граничан* и *гранични* (али само: *пограничан* и *безграничан*), а РМС само *гранични* (за сва значења), а РСА само *граничан* (с напоменом „обично одр.”, с тим што се то односи на сва значења). За *пограничан* (у наукуници) РМС краћу форму везује за значење „који се налази, догађа на граници”, а за „који се односи на границу” вели да је „само одр.”. Придев *желудачан* у РСА има напомену „најчешће одр.” (што важи за сва значења) док се у РМС овај придев налази регистрован само у форми *желудачни*. На исти начин је поступљено с придевима *сјомачан/-чни, сунчан/-чани; јолумесечан* (код Матешића) у РМС дат је само као *јолумесечни, надзубан* (код Матешића) као *надзубни* (у РМС); *јробан* се у РСА дефинише односно („који се односи на гроб” уз напомену „обично одр.” (што, дакле не значи и — искључиво „одр.”), док за значење „као у гробу” ове ограде нема. Сличне неуједначености и недоследности могу се запазити и у многим другим случајевима, чије би нам набрајање непотребно одузимало време и простор.⁷

⁵ Речник српскохрватског књижевног и народног језика у издању Института за српскохрватски језик и САНУ.

⁶ Речник српскохрватског књижевног језика, у издању Матице српске и Матице хрватске.

⁷ На недоследности у третману одредница са суфиксом *-(а)н* и *-ни* у неким речницима (као: Речнику сјраних ријечи Б. Клаића, Српскохрватско-руском речнику И. Толстоја, Енциклопедији Лексикографског завода у Загребу, Деановићевом Хрватско-француском речнику, Ристић-Кангрину Српскохрватско-немачком речнику и др.) указује и Бабић С. у вези с одредницама: агрикултуран, акустичан, амбулантан, брзојаван, цивилан, чулан, гласан, хљбан, изворан, јагодичан, језичан, јужан, карактеран, кишан, конзуман, критичан, крушан, културан, личан, медан, мрсан, нападад, народан, опоручан, осјеђанан, особан, плодан, постан, приправан, природан, пробаван, прометан, разговоран и др. (иб. стр. 158 — 166).

Осим већ поменутих закључака, овде се могу додати и други: 1. ознаке „одр.“ / „неодр.“ („обично (не)одр.“ и сл.) у заглављу одредница или уз дефиниције, иако терминолошки условљени, ипак као да асоцирају уверење да се придевске форме доводе у везу с феноменом (не)одређености, а на овај се начин, морфолошки гледано, не прави разлика између суфикса *-но* и *-ни*. И у једном и у другом иманентном закључку садржане су становите торијске непрецизности или чак нетачности.

И без дубљих теоријских анализа, јасно је и очигледно да се, на пример, у опозицији облика *кошићан* : *кошићани*, *вечан* : *вечни*, *злаћан* : *злаћни* и сл. не крије никаква дистинкција неодређености насупрот одређености било појма (именичког) или особине (исказане придевом). Напротив, новија истраживања су показала да двојство ових облика треба везати за неједнакост семантичког типа.⁸ С друге стране, дистрибуцију једне или друге форме придева (тачније: утврђивање тачног облика придева) треба тражити и у аутохтоности наставка, нарочито кад је реч о суфиксу *-ни* (*-(а)ни*). С обзиром на то да се у овако ограниченом раду не могу дати шира објашњења, настојаћемо да овом приликом окажемо на конструктивне моменте који би могли практично послужити као оријентација при обради придевских одредница овога типа, бар у оним случајевима када се ствари могу добро уочити и разграничити.

1. Морфолошки гледано, мора се прихватити становиште да се, начелно, ради о двојаким наставцима: 1. о наставку *-(а)н* (<њн) који може имати и облик тзв. одређеног придевског вида, дакле дужу форму: *-(а)ни* за м.р. синг. (нпр. *дичан*/*-чни*, *брисан*/*-жни*, *масћан*/*-сни* итд.) и 2. о наставку *-ни* који С. Бабић, прихватајући га од М. Стевановића, издваја на посебно место по томе што „придеви са суфиксом *-ни* имају само одређене облике (*-ни*, *-на*, *-но*)” додајући да се „њиме данас творе односни придеви који никада нису имали суфикса *-(а)н*, нпр. *ајенџурни*, *амбалажни*, *анкејџни*, *анодни*, *ауџобусни*, *факџурни*, *џаркифалишни*, *сџарџни*,⁹ *шџафџни*. . .” (ib. 155). Дакако, списак би се оваквих придева могао знатно проширити другима (исп. *вечани*, *брачни*, *очни*, *бријадни*, *џлесни* итд.). Проблем је, међутим, у томе — како и на основу чега тачно идентификовати типове придева који имају оба облика, за разлику од оних који могу имати само један (дужи) облик. Осим језичког осећања, помоћ би лексикограф морао потражити у — семантичком потенцијалу који придев у свом значењском пољу носи.

Што се семантичке стране тиче, ту се, начелно, може речи следеће: 1. Краћи облик придева увек има пре свега или искључиво — квалитативно значење: открива, да тако кажемо, „унутрашњу особину” појма који детерминише, тј. ону по којој се дата јединка именичког појма квалитетно одликује од друге исте такве јединке (исп. *звучан* глас / *џријан* глас). Таква осо-

⁸ Овом проблему посветио сам доста простора у свом наведеном раду; исп. ЈФ 29, стр. 379–406. На разлику у семантици упозорили су и Бабић С., (ib.) М. Пешикан, *Одредни придев у нашем језику*, НЈ књ. 8. св. 5–6, 171–174.

⁹ За придев „стартни” (тако регистрован и у РМС) за који свакако треба претпоставити да је пре свега односни придев (у РМС се и дефинише са „који се односи на старт” са синтагматским потврдама: стартно место, стартна црта (те фигуративним значењем „почетни”: стартно обољење) — у савременој употреби налазимо га и у значењу: „брз”, са великим убрзањем” и сл., (исп. „стартан аутомобил”) — што претпоставља облик са суфиксом — (а)н, а не само са суфиксом *-ни*. Придев може послужити као добар пример како и придеви односа могу, попримивши значење „унутрашње особине”, изменити и морфолошки лик.

бина је начелно перцептивна и, ако је могуће, може се придев заменити дужим (описним и сл.) који такође означава квалитет (исп. *звучан* = *јасан*, *акустичан*) или синтагмом која такође реферише о квалитету (исп. *жшћан* = *обилан жшћом*; *кишан* = *који доноси кишу*) и сл. 2. Дужи облик придева увек има прве или последње ислјучиво значење а) односа, дакле указује на својство којим се појам одликује већ на однос према другом појму, а тај се однос може квалификовати као *припадање*, *намена*, *веза с нечим* и сл. (исп. *жшћни магацин* = магацин који је намењен за чување жита; *културни догађај* = који је у вези с *културом* итд.)¹⁰ или б) указује на типолошку, спецификациону рашчлањеност, при чему се придевом указује на врсту, а не само на особину коју придев својом семантиком открива (исп. „бели медвед” = медвед дате врсте) при чему је особина („бео”) само репрезентант врсте, тј. низа других особина које ту врсту прате.¹¹

У првом случају, када придев указује на однос, може се, ако је то могуће, по констатацији С. Бабића, заменити: или другим односним суфиксом (-ски, -њи, -ињи, -ји, као: *аутиобусни-аутиобуски*, *чињенични-чињенички*, *зимни-зимски* и сл.), или посесивним генитивом (исп. *мишићи ради* = рад *мишића*), или везником „за” + акузатив (исп. *кишни капут* = капут *за кишу*) (ib. 156) или другачије (као: *ручни* = што *припада руци*; *уснени* = који је у вези с *уснама* итд.), дакле онако како се то обично каже у речничким дефиницијама типа: односна заменица + глагол + именички појам).

Другим речима, права особина, морфолошки остваривана краћим обликом, увек реферише о квалитету којим се именички појам одликује, док придев, морфолошки оствариван дужим обликом, увек начелно реферише о односу који именички појам има у вези с појмом који је у основи придевске речи или је особина коју придев исказује — типолошки третирана. Понекад, дакако нема јасних граница између ових двеју функција и отуда и становите недоумице и колебања у лексикографској пракси. Ово се запажа и у придева који у својој основи значе какав материјал, материју, супстанцу и сл. Придеве тога типа (као *злаћан/-ињи дрвн(и)*, *кошћан(и)*, *млечан/-чни* и сл.) такође можемо разумети било као детерминативе а) „унутрашњег својства” (нпр. *злаћан(ат)* = (ат) *од злаћа*), б) типолошког својства (*дрвени* (угаљ) = (угаљ) *такве врсте*) наспрот другој, нпр. врсти: „*камени* (угаљ) или в) као „спољашњу особину, добивену односом према појму садржаном у основи придева (*млечни ресторан* =

¹⁰ Дакако да понекад исти придев може имати у једним случајевима квалификативно, а у другим случајевима релационо значење. Чак и такав као што је: *народни*, *говорни* и сл. (исп. „говоран човек” = говорљив, разговоран, наспрот: *говорни* у случајевима типа — „говорни језик”, „говорни орган” и сл.; такође: *народан* у — „народан израз” и сл. (краћи облик, квалификација) наспрот „народни посланик”, „народни обичај” и сл. (дужи облик за релационо значење: „који је у вези с народом, потиче из народа и др.”). Исп. и Е. Ф., *Дистинктивна вредности придевских облика јисан, јисани и јисмен, јисмени*, НЈ књ. 24, св. 3, 163–169, Бгд. 1980.

¹¹ У типолошку секцију свакако треба убројати и придеве термиолошког карактера (*ванредни* професор, *бели лук*, *безични* телефон итд.). За такве случајеве карактеристично је још двоје: а) особина која служи за типолошку детерминацију уопште не мора бити референцијална (исп. „црни лук” — где „црн” није референцијална ознака те боје), и б) опозиција се врши не по линији особина-особина већ врста-врста (*црни лук* - *бели лук*, *ванредни* професор - *редовни* професор итд.). Наравно, односи између детерминације особина-врста нису увек оштро постављени, па отуда и могућност варијабилне дистрибуције краће или дуже форме придева у хибридном ситуацијама.

(ресторан) у којем се *ћродаје млеко* и сл. производи). У последња два случаја — придев се начелно остварује у дужој форми, а у првом — у краћој форми.¹²

Такозвани градивни придеви, начелно, увек својом семантиком указује на то да је нешто — „од онога” што значи основа од које је придев изведен и у таквим случајевима бисмо, начелно, очекивали краћу форму. Градивни придеви, међутим, врло лако нагињу употреби дуже форме придева (обичније је: *кожни, мetailни, кречни, асфалтни, цементни, чоколадни* итд. него: *кожан мetailан, кречан, асфалтан, цементан, чоколадан* итд.). То је отуда што материјал често иманентно индицира и елемент врсте („*гвоздени кревет*” — није само кревет „од гвозђа” већ и посебан тип кревета са специфичним особинама) што, дакако, зависи конкретно од стварног стања ствари и у поимању те стање ствари. Та се особинско-типолошка диференцијација посебно запажа у контекстима у оквиру научних дисциплина, таквима као што су физика хемија, грађевинарство, занатство итд., где претеже дужа форма оваквих придева.¹³ У речницима би о свему томе требало водити рачуна у већој мери нарочито у оним случајевима када обличка опозиција није само формална већ има суштински семантичку диференцијалну вредност. А та компонента никако није занемарљива, што би детаљнија истраживања у овом правцу могла свакако и боље засведочити. На тај начин увелико би се избегло шаренило које одликује и наше најновије речнике, иако за то у веома много прилика нема озбиљног ни практичног ни теоријског оправдања.

¹² Није отуда оправдано наилазити у речницима на дефиниције које не разликују значења која се дефинишу са „начињен од...” од значења која се дефинишу да „који се односи на...”, такве као што је, рецимо, дефиниција у РМС дата за придев *коштан*, где се под значењем 1. налази хибридна дефиниција: „који је од кости, који се односи на кост...”, а у примерима су заједно: *коштан кутија* (= кутија од кости, што одговара облику „коштан”) и *коштана срж* (где „срж” свакако не значи „од кости” већ — срж која се налази у кости; коштан кутија је *ћврда* (од кости”), а *срж* је „напротив *мека* и за „кост” је везује *месно* на којем се налази и сл. — што све захтева да се исказе дужим обликом: „коштани”, што се, међутим, у РСА не помиње. На исти се начин, рецимо, мора сматрати грубом грешком краћи облик *душван*, дат само тако у РМС, иако је већ на први поглед јасно да у *душван* човек (= добар, мека срца и сл.) имамо придев који се не може употребити уз именицу *болесник*, нпр., већ — *душежни болесник* (= психички оболео, ментално поремећен и сл.).

¹³ Неће бити сасвим прихватљива констатација С. Бабића да „кад је значење градивних придева пренесено, тада је неодређени облик разумљив, нпр. кристалан језик, олован умор, жељезан народ” (ib. 168). У свим овим случајевима чини ми се обичнији — дужи облик. Исп. и „дрвени адвокат”, *гвоздени крст* (= фашистичко одликовање) итд. — „јер би краћи облик потенцирао дато значење као такво, а фигуративна значења имају обично богатију семантику (исп. дрвен адвокат би значило „од дрвета” за разлику од дуже форме „дрвени” (= надри, неспособан, надобудан итд.). Искључива правила не могу се, дакле, формално поставити ни у овим случајевима.